

HO GENT

A Home Away from Home

Een kwalitatieve studie naar de subjectieve beleving én eigen invulling van het integratie- en inburgeringsproces van eerste generatie migranten in Vlaanderen.

Nikka Derdeyn

202301014

Academiejaar 2024-2025

Lector: Nicole Vanhoucke

Inhoudsopgave

1. Probleemstelling.....	3
2. Methode.....	4
3. Theoretisch kader	5
3.1. Kernbegrippen	5
3.2. Historische, juridische en maatschappelijke context.....	5
3.3. Stakeholders	7
A. Subjectieve beleving en invulling van het integratie- en inburgeringsproces	7
B. Eigen maatregelen	8
C. Ruimte voor verbetering	9
4. Besluit.....	10
5. Referentielijst	11

Kernwoorden: eerste generatie migranten, inburgering, integratie

1. Probleemstelling

Maryam (pseudoniem) tikt met een lepel op haar theeglas en toont de groep vol trots haar Belgisch paspoort. Ze krijgt een daverend applaus en wordt overladen met knuffels en kussen. Ze glundert, ze kan België eindelijk een thuis noemen na 5 jaar. Tijdens mijn stage bij Veggie = Halal, waar de vrijwilligers bijna uitsluitend een migratieachtergrond hebben, waren situaties zoals deze niet uniek. De vrijwilligers met een eerste generatie migratieachtergrond spraken vaak over hoe technisch het integratietraject vanuit de overheid verloopt, met weinig aandacht voor het menselijke. Het Agentschap Integratie en Inburgering omschrijft zichzelf nochtans als op maat en vanuit de praktijk werkend (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.). Romans en Dekock (2024) beschrijven hoe het beleid het fundament vormt van dit probleem. De focus wordt vanuit de OCMW's, de VDAB en het Agentschap Integratie en Inburgering gelegd op het snel vinden van werk, in plaats van te streven naar langetermijnoplossingen. Daarbovenop spelen de lange en onzekere verblijfsprocedures parten in het leven van de migrant (Romans & Dekock, 2024).

Anno 2024 liep de immigratie nog steeds in stijgende lijn. Het aandeel personen van buitenlandse origine lag in 2024 op 27% van de totale wettelijke bevolking, terwijl dat in 2000 10% was (Statistiek Vlaanderen, 2024). Dit gegeven is een uitdaging voor de samenleving, waardoor een goed beleid noodzakelijk is. De Vlaamse overheid geeft zelf aan de personen van buitenlandse herkomst volwaardig bij het beleid te willen betrekken. Deze rol is weggelegd voor netwerkorganisaties die deze personen vertegenwoordigen en versterken (Vlaanderen, 2024). In de praktijk is er echter vaak een discrepantie te zien: er wordt gesleuteld aan het inburgeringsbeleid van bovenaf, weinig rekening houdend met de migranten in kwestie. Het opnieuw stijgen van de eisen voor de kennis van Nederlands is hier een recent voorbeeld van. Deze eis geldt bijvoorbeeld voor mensen die een sociale woning wensen te huren en voor wie het verplichte inburgeringstraject volgt (Temmerman & Macken, 2024). Momenteel heerst er veel onzekerheid rond Asiel en Migratie. De Arizona-partijen onderhandelen over het strengste migratiebeleid ooit, waarmee 1,6 miljard euro zou bespaard worden, ook al is de nood hoog (Van de Velden & Romans, 2025).

Een geïnterviewde respondent in kader van dit artikel gaf aan dat deze steeds strengere vereisten beperkend en demotiverend werken. Het nieuwe regeerakkoord toont volgens Dries Lens een duidelijk wantrouwen tegenover de nieuwkomers: er wordt verondersteld dat zij niet willen integreren (Temmerman & Macken, 2024). In de afgenomen interviews werd echter meermaals door de respondenten onderstreept hoe belangrijk het integratie- en inburgeringsproces voor hen was. Later in dit artikel wordt verder belicht welke initiatieven zij namen om dit te verwezenlijken. Dit onderzoek vult, weliswaar op een kleinschalige manier, een hiaat in de literatuur door de focus te leggen op diepgaande verhalen en ervaringen van eerste generatie migranten. Er is in de literatuur ook weinig aandacht voor de eigen initiatieven die zij nemen wanneer overheidsmaatregelen tekortschieten.

Uit bovenstaande probleemstelling kan volgende onderzoeksvraag afgeleid worden, die de basis vormt voor dit artikel:

“Hoe ervaren eerste generatie migranten in Vlaanderen het integratie- en inburgeringsproces en welke maatregelen nemen zij zelf om zich comfortabel te voelen in het gastland?”

Het artikel bestaat uit een literatuurstudie gecombineerd met diepte-interviews. In wat volgt wordt eerst de gehanteerde methode besproken, gevolgd door een uitdieping van de relevante kernbegrippen, de historische, juridische en maatschappelijke context en de concrete ervaringen van twee ervaringsdeskundigen. In het besluit worden enkele conclusies getrokken en wordt ten slotte een uitdaging geformuleerd voor het sociaal werkveld.

2. Methode

In dit onderzoek staan de ervaringen rond het integratie- en inburgeringsproces van eerste generatie migranten centraal, waardoor voor diepte-interviews werd gekozen met ervaringsdeskundigen. Omwille van enkele afwijzingen bij potentiële respondenten, konden maar twee diepte-interviews afgenomen worden. Hierdoor is het praktijkonderzoek minder genuanceerd dan gehoopt. Beide respondenten, in deze paper geanonimiseerd met initialen S. en A., waren meerderjarige vrouwen met verschillende niet-Europese landen van herkomst. Geïnterviewde S. woont in België sinds 2010 en geïnterviewde A. sinds 2013. Er werd bewust gekozen voor respondenten die redelijk vlot Nederlands of Engels spreken, omdat de interviews actief ervaringen en verhalen bevragen. Hiermee kan vermeden worden dat de respondent belemmeringen ondervindt in communicatie en op die manier hun beleving niet over kunnen brengen zoals ze zouden willen. Ten slotte dient nog vermeld te worden dat een respondent het inburgeringstraject volgde en de andere niet.

Aangezien dit een gevoelig onderwerp kan zijn, werd onmiddellijk duidelijk gemaakt dat de deelnemers de locatie van het interview zelf mochten kiezen en dat ze altijd vragen mochten overslaan indien ze zich niet comfortabel voelden om te antwoorden. Daarbovenop werd in dit artikel gekozen om alle betrokkenen te anonimiseren, alsook hun land van herkomst. Voor de interviews zelf werd een semigestructureerde vragenlijst gehanteerd, met aandacht voor een visuele drop-off als ijsbreker, introductievragen, overgangsvragen, sleutelvragen en besluitende vragen. Alvorens het interview van start ging, werd kort het verloop van het interview behandeld. Uiteindelijk werden ook de voorwaarden van geïnformeerde toestemming overlopen. De toestemming van de respondenten gebeurde mondeling, te horen in de audio-opname van het interview die na dit academiejaar wordt verwijderd.

3. Theoretisch kader

3.1. Kernbegrippen

De belanghebbenden zijn **eerste generatie migranten**. Zij worden geboren buiten het gastland en hebben twee ouders die ook buiten het gastland geboren zijn (Thiene et al., 2015). Van de 1 856 500 personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen, is 55% eerste generatie migrant (Statistiek Vlaanderen, 2024). Zoals eerder aangegeven wordt in dit onderzoek nagegaan hoe eerste generatie migranten in Vlaanderen het integratie- en inburgeringsproces ervaren en welke maatregelen zij zelf nemen om zich comfortabel te voelen in het gastland. Hoewel integratie en inburgering vaak door elkaar worden gebruikt, verschilt hun betekenis toch licht. **Integratie** is een langdurig proces, met **inburgering** als eerste stap (Vlaanderen, z.d.). In Vlaanderen slaat inburgering onder andere op het inburgeringstraject bestaande uit een cursus maatschappelijke oriëntatie, het leren van Nederlands, een traject naar werk en een participatie- en netwerktraject (Agentschap Integratie & Inburgering, z.d.). Volgens de Vlaamse overheid ondersteunt een inburgeringstraject nieuwkomers om hun plaats te vinden in de samenleving (Agentschap Binnenlands Bestuur, z.d.). Na het afronden van het programma heeft de inburgeraar, sinds kort, ook de mogelijkheid om in enkele Vlaamse regio's een vervoltraject te volgen ter begeleiding van de verdere integratie na het inburgeringstraject (Agentschap Integratie & Inburgering, z.d.).

3.2. Historische, juridische en maatschappelijke context

Ondanks migratie geen recent fenomeen is, is verplichte integratie en inburgering dat wel. Een aanzet tot inburgering kan begin jaren 90 gesitueerd worden in de grote steden van Vlaanderen. Daar ontstonden enkele initiatieven die vooral draaiden om het onthaal van nieuwkomers en hoe er inhoudelijk zo maximaal mogelijk kon ingespeeld worden op de noden van de nieuwkomer. De echte doorbraak kwam er pas met de nieuwe coalitie in 2004 (Gentier, 2021). De opkomst van de extreemrechtse partij Vlaams Blok en haar opeenvolgende succesresultaten, zette de migratiekwestie hoog op de politieke agenda in Vlaanderen (Saldi, Borissov & Dechamps, 2024). De overheid poogde op die manier het Vlaams Blok wat af te remmen. Het resultaat was het Inburgeringsdecreet, dat uitwerking kreeg op 1 april 2004 (Raes, 2005). Het Inburgeringsdecreet omschreef zowel de doelgroep die verplicht was op regelmatige basis deel te nemen aan het traject als de uitzonderingen op de regels (Gentier, 2021). De verplichting die aan het oorspronkelijke inburgeringstraject vasthing, ging gepaard met een strafrechtelijke sanctie. Deze sanctie bleek echter niet te werken (Raes, 2005).

De meest recente en relevante wijziging van het Inburgeringsdecreet in Vlaanderen vond plaats op 1 maart 2022 (Agentschap Integratie en Inburgering, 2023). De wijziging van het betreffende decreet hield de toevoeging van het participatie- en netwerktraject aan het inburgeringstraject in. In dit onderdeel kan de inburgeraar het sociaal netwerk verbreden door minimum 40 uur aan activiteiten in een

Nederlandstalige context te volgen, zoals een stage of vrijwilligerswerk (Agentschap Integratie en Inburgering, z.d.). Beide deelnemers van dit onderzoek vielen nog onder de oude wetgeving, toen er nog geen sprake was van het participatie- en netwerktraject. Opvallend was dat zij zelf op zoek zijn gegaan naar organisaties om zich bij aan te sluiten, al was dit een grote opgave aangezien ze het land amper kenden. In de gesprekken wezen ze allebei expliciet op de nuttigheid van het nieuwe participatie- en netwerktraject. Aan de schaduwkant werd in datzelfde decreet beslist dat vanaf 1 september 2023 het inburgeringstraject betalend werd. Het prijskaartje werd een verplichte som van minimum 360 euro. Minimum 360 euro, omdat er bijbetaald moet worden wanneer een test opnieuw moet worden afgelegd. Het betalende deel slaat dan op de cursus Maatschappelijke Oriëntatie (MO) en een cursus Nederlands als tweede taal (NT2), beide met een test waarvoor geslaagd dient te worden (Agentschap Integratie en Inburgering, 2023). Respondent S. uitte haar ongenoegen tegenover de betalende inburgeringscursus. Zelf moest ze enkel haar boeken betalen en vond dit schappelijk, maar haalde aan dat €360 een enorme som is voor een nieuwkomer. Gepaard met het stijgende niveau, vindt ze het nieuwe systeem onhaalbaar.

Vervolgens wordt ook een onderscheid gemaakt tussen gerechtigde en verplichte inburgeraars. Gerechtigde inburgeraars zijn nieuwkomers die ofwel tot de Europese Unie behoren, ofwel door een ziekte of handicap blijvend niet in staat zijn het traject te volgen of inburgeraars die 65 jaar of ouder zijn. Verplichte inburgeraars dienen het traject dus wel te volgen. Indien ze dit niet nakomen kan een administratieve geldboete volgen die vaak nog hoger ligt dan de betalende cursus (Agentschap Digitaal Vlaanderen, z.d.). Deze boete kan oplopen van 50 tot 5000 euro (Agentschap Binnenlands Bestuur, z.d.). Na het succesvol doorlopen van het inburgeringstraject krijgt de nieuwkomer een inburgeringsattest. Hiermee kunnen ze een vervolgtraject lopen voor onder andere hogere studies of een beroepsopleiding (Agentschap Binnenlands Bestuur, z.d.). De respondenten in deze studie doorliepen een verschillend traject. S. was verplicht het inburgeringstraject te volgen, haalde haar attest en gebruikte dit om kinderzorg te studeren in het volwassenenonderwijs. A., daarentegen, volgde het traject niet omdat ze daartoe niet verplicht was en geen weet had van haar recht op een inburgeringstraject.

Vlaanderen was met zijn Inburgeringsdecreet in 2004 een pionier op vlak van inburgering. In Wallonië werd de cursus pas verplicht in 2016 en in Brussel pas in 2022, waardoor het nog in kinderschoenen staat (Saldi, Borissov & Dechamps, 2024). In Vlaanderen is te zien hoe de integratieverplichtingen alsmaar toenemen, wat een duidelijke vertaling lijkt van de wensen van de bevolking. Zo bleek uit “De Stemming” in 2022 dat 76% van de bevraagde Vlamingen vindt dat niet-Westerse migranten maximaal onze gewoonten en cultuur moeten overnemen: een assimilatiepolitiek. Deze trend is vooral te zien bij kiezers van Vlaams Belang, N-VA, CD&V en Vooruit. Uit datzelfde onderzoek bleek ook dat de meeste respondenten strengere migratiemaatregelen wilden, met uitzondering van Groen kiezers (Aernoudt, 2022). Er heerst dus alleen maar onzekerheid over wat de huidige verrechtsing van de maatschappij en politiek zal betekenen voor toekomstige nieuwkomers, maar er zal hoogstwaarschijnlijk weinig rekening gehouden met hun eigen wensen.

3.3. Stakeholders

Personen met een andere etnische en culturele achtergrond, die geacht worden andere waarden en normen te hebben, worden het meest gediscrimineerd in Vlaanderen (Alanya et al., 2017). Dit gegeven leidt tot een negatieve *sense of belonging*: het ervaren van persoonlijke betrokkenheid in een systeem of omgeving zodat het individu zich een integraal onderdeel van dat systeem of die omgeving voelt (Hagerty et al., 1992). Onderzoek toont aan dat zelfs na het verwerven van formeel burgerschap, door het succesvol afronden van het inburgeringstraject, nieuwkomers niet volledig erkend en beschouwd worden als Belg (Pulinx & Avermaert, 2015). Bovendien is er sprake van discriminatie in verschillende gebieden van de samenleving, zoals de woning- en arbeidsmarkt, de gezondheidszorg en publieke diensten. Dit is problematisch omdat het zowel hun kansen en integratie belemmert als een negatieve impact heeft op hun mentaal welzijn (Breyne, 2024).

A. Subjectieve beleving en invulling van het integratie- en inburgeringsproces

De visie op integratie en inburgering wordt doorgaans bepaald door wat de staat, prominente politieke partijen en/of beleidsmakers opleggen (Nielson, 2020). Dit artikel draait het verhaal om door te luisteren naar de betrokkenen zelf, er wordt dus een bottom-up benadering gehanteerd in plaats van een top-down benadering. Eerder kwalitatief onderzoek in België toonde aan dat elke migrant eigen opvattingen heeft over wat burgerschap voor hen betekent, zoals religieuze vrijheid, identiteit of veiligheid (Nielson, 2020). Terwijl voor een migrant bijvoorbeeld veiligheid de hoogste prioriteit kan zijn, ligt voor een groot deel van de in België geboren bevolking de nadruk op de maximale assimilatie van nieuwkomers op vlak van taal, cultuur en gewoontes. Deze discrepantie kan zorgen voor een verkeerd beeld, zoals het idee dat nieuwkomers niet willen integreren.

De twee geïnterviewden gaven allebei aan hoe moeilijk de eerste 2 à 3 jaren in België voor hen waren. S. omschrijft haar eerste jaar in België zelfs als het ergste jaar van haar leven, omdat ze een jaar lang niet toegestaan werd te herenigen met haar twee kinderen. De kinderen, toen 4 en 6 jaar, werden dus verplicht om alleen in het land van herkomst te blijven. S. verbleef in de eerste jaren bij haar broer in Oostakker en kwam ook vaak naar Gent om haar moeder te bezoeken. Ondanks ze dus wel twee familieleden had in België, omschreef ze die beginperiode als een hel. Ze was gescheiden van haar kinderen, ze had geen sociaal netwerk en niemand in haar omgeving sprak destijds Engels of Frans, waardoor er heel wat communicatieve drempels waren. Vooral in Oostakker voelde ze zich niet welkom, daar werden S. en haar kinderen aangestaard en genegeerd. Uiteindelijk verbeterde de situatie pas toen er meer anderstaligen naar Oostakker kwamen. Gedreven door haar doel om een beter leven te bieden aan haar kinderen, bleef ze echter doorzetten. Ook A., die naar België migreerde voor de liefde, sprak over deze eenzaamheid. De eerste twee jaar verbleef ze bij haar schoonfamilie in Poperinge waar ze zich, los van de Nederlandse lessen, twee jaar lang opsloot. Haar wereld was toen heel klein en haar

sociale contacten beperkt. Het gemis van de familie in het land van herkomst en het gebrek aan middelen om te communiceren met hen, woog voor S. en A. enorm zwaar.

De Nederlandse lessen in kader van het inburgeringstraject vormden voor S. een goede basis voor haar welzijn. Ondanks de aanvankelijke taalbarrières leerde ze gaandeweg veel mensen kennen en kreeg ze meer zelfvertrouwen om gesprekken aan te gaan in het Nederlands. Haar ervaring met dit traject was heel positief: (1) De Nederlandse les bood haar contacten waartussen een wederzijdse (hulp)relatie ontstond, (2) door de cursus Maatschappelijke Oriëntatie leerde ze bijvoorbeeld over de Belgische politiek en hoe de sociale zekerheid in elkaar zat, wat voor haar als alleenstaande moeder essentiële kennis was, en (3) met vallen en opstaan kon ze door de VDAB een diploma halen en een job vinden. Ook de trajectbegeleiders ervaarde ze als heel behulpzaam, ze beschreef hen als mensen met een hart om te helpen. De trajectbegeleider van S. assisteerde haar bijvoorbeeld bij het zoeken van een huurwoning, waar S. constant geconfronteerd werd met vooroordelen en discriminatie van verhuurders. Zoals eerder aangehaald, was A. niet verplicht om het inburgeringstraject te volgen. Toch volgde ze op eigen initiatief, en kosten, Nederlandse les. Met als doel een diploma te halen, kwam ze voor haar hogere studies terecht in Kortrijk. In Kortrijk bloeide ze open doordat ze in contact kwam met heel wat nieuwe mensen, waaronder ook mensen uit haar land van herkomst. In Kortrijk vond ze een gemeenschap, wat in Poperinge niet het geval was. A. vindt het tot op heden wel jammer dat ze het inburgeringstraject niet kon volgen. Ze merkte bij medestudenten op dat het traject hun kennis over de basis van België aanzienlijk verbeterde.

B. Eigen maatregelen

S. is van nul moeten beginnen en kan met trots zeggen dat ze door haar eigen doorzettingsvermogen geraakt is waar ze nu is. Het proces verliep stap voor stap: ze heeft Nederlands geleerd, een diploma behaald, een woning gevonden ondanks de discriminerende huizenmarkt, haar rijbewijs behaald en haar grootste trots: haar beleefde kinderen. Ze zorgde er altijd bewust voor dat ze zich neutraal hield en nooit opviel, bijvoorbeeld op vlak van kleding. Ze nam nooit risico's, volgde alle regels heel nauwkeurig en kwam altijd opdagen op afspraken. Ondanks er tijdens hun integratietraject nog geen netwerk- en participatietraject was, sloten A. en S. zich allebei aan bij organisaties. Zowel S. als A. vermeldten expliciet dat ze altijd moeite deden om naar activiteiten te gaan waar ze mensen konden leren kennen. Vlak na haar studies kwam S. toevallig in contact met de organisatie SAAMO, omdat hun kantoor zich in hetzelfde gebouw bevond waar ze woonde. Via deze organisatie leerde ze onder andere haar burens kennen, wat in die periode enorm hielp met haar mentale gezondheid. Nu is ze nog steeds vrijwilliger/ deelnemer bij verschillende vzw's samen met allerlei andere deelnemers met migratieachtergrond. S. zette daarbovenop ook in op sport als middel om zich comfortabeler te voelen in België. Ze besloot karatélessen te volgen zoals in haar land van herkomst, maar door de taalbarrière bleef dit niet duren. Wel leerde ze via de judoclub van haar kinderen mensen kennen en kwam ze door hun wedstrijden in contact met andere delen van België.

Terwijl S. ondersteuning kreeg door de overheid, was dat bij A. niet het geval. Haar volledige integratietraject was in principe een eigen maatregel. Het volgen van een opleiding in Kortrijk maakte dat haar netwerk verbreedde en dat ze meer vertrouwd werd met het Nederlands. A. ging via sociale media en beurzen actief op zoek naar organisaties en sloot zich dan ook aan bij organisaties in Kortrijk, Gent, Antwerpen en Brussel. Op die manier brak ze zelf door haar Poperinge-bubbel. A. en S. onderstreepten ten slotte het belang van informele initiatieven. A. nam bijvoorbeeld deel aan een wekelijks taalcafé in Kortrijk waar ze in contact kwam met andere personen met een migratieachtergrond, maar ook met locals. Het project had geen statuut en werd georganiseerd door en voor mensen, waardoor het een plaats in haar hart kreeg. A. omschreef deze informele methode als beter dan initiatieven georganiseerd door de overheid, door de warmte en oprechtheid ervan.

C. Ruimte voor verbetering

Uit hun ervaringen kwamen ten slotte enkele verbeterpunten naar boven. Zoals eerder besproken is de betalende en steeds strenger wordende inburgeringscursus een demotiverend systeem. Naar zeggen van de respondenten is het hoge niveau nuttig voor mensen die hogere studies willen doen, maar voor dagelijks functioneren is het niet nodig. Het betalend maken was een absurde verandering en zorgt ervoor dat er minder niet-verplichte inburgeraars het traject volgen. A. en S. spraken daarbovenop allebei over trage en inefficiënte procedures. Zo duurde het in 2023 zes maanden vooraleer A. een stempel kreeg van de dienst vreemdelingenzaken voor een bezoek van haar moeder uit Indonesië. Ten derde sprak S., zoals velen, erg negatief over haar ervaring met haar artikel 60-tewerkstelling. Artikel 60 van de OCMW-wet regelt de tewerkstelling van personen met een leefloon of sociale bijstand, waarbij het OCMW hen tijdelijk tewerkstelt om werkervaring op te doen en zo hun kansen op de reguliere arbeidsmarkt te verhogen. S. gaf aan dat er vaak misbruik wordt gemaakt van de artikel 60-werknemer. In haar geval was haar pauze bijvoorbeeld minder lang dan van de vaste werknemers en werd ze toch geacht meer te presteren dan hen. Na de zes maanden “proefperiode” wordt uiteindelijk beslist of je er mag blijven werken, maar dan word je collega van de mensen die misbruik van je hebben gemaakt. Ook “meer luisteren” kwam naar voren als werkpunt. Zo gaf S. het voorbeeld dat mensen zonder papieren heel snel bestempeld worden als illegaal, met alle gevolgen van dien. Hun verhalen, achtergrond en bagage is echter vaak heel complex, maar daar wordt niet naar geluisterd wanneer ze gereduceerd worden tot illegaal. Ten slotte werd aangehaald dat er meer informele initiatieven die toegankelijk zijn voor nieuwkomers moeten komen in de rurale gebieden, vergelijkbaar met die in grote steden, alsook meer subsidies voor deze initiatieven.

4. Besluit

Dit artikel spitte zich toe op de subjectieve beleving en eigen invulling van het integratie- en inburgeringsproces van eerste generatie migranten in Vlaanderen. De diepte-interviews in kader van dit onderzoek tonen aan dat de eerste jaren na aankomst bijzonder moeilijk zijn, met gevoelens van eenzaamheid, communicatiebarrières en beperkte sociale netwerken als terugkerende thema's. De integratie- en inburgeringsmaatregelen opgelegd door de overheid bieden een eerste houvast, maar schieten vaak tekort in het aanpakken van de bredere sociale en emotionele noden van nieuwkomers. Een belangrijk inzicht uit dit onderzoek is dat migranten vaak zelf proactieve stappen zetten om hun integratie te bevorderen. De toevoeging van het participatie- en netwerktraject aan het inburgeringstraject werd door de respondenten positief onthaald, maar de betalende aard en de steeds strengere eisen van het traject werpen nieuwe drempels op. Daarnaast werd duidelijk dat informele initiatieven, zoals taalcafés en gemeenschapsactiviteiten, vaak een cruciale rol spelen in het gevoel van verbondenheid, meer nog dan de formele inburgeringsmaatregelen. Een cruciale maatschappelijke uitdaging is dan ook hoe sociaal werk kan bijdragen aan een inclusiever integratieproces, waarbij migranten niet alleen begeleid worden in hun administratieve traject, maar ook ondersteund worden in het opbouwen van betekenisvolle sociale relaties en een gevoel van thuis. Dit artikel roept belangrijke uitdagingen/ vragen op voor het sociaal werk:

- Hoe kan sociaal werk eerste generatie migranten helpen om sneller een ondersteunend netwerk uit te bouwen, nog vóór de formele inburgeringscursus begint?
- Welke methoden kunnen worden ingezet om duurzame vriendschappen en sociale integratie op een organische manier te faciliteren?
- Hoe kan het sociaal werk sterker aanwezig zijn in rurale gebieden, waar de toegang tot integratie-initiatieven beperkter is?
- Op welke manier kunnen migranten zelf een grotere stem krijgen in het vormgeven van het integratiebeleid, zodat maatregelen beter aansluiten bij hun noden en realiteit?

Integratie moet meer zijn dan een traject met een begin- en eindpunt: het vraagt een structurele, langetermijnaanpak waarin de beleving van de ervaringsdeskundigen centraal staat en waarin samen (ervaringsdeskundigen, beleidsmakers en het sociaal werkveld) gezocht wordt naar manieren om hen te ondersteunen.

5. Referentielijst

- Aernoudt, R. (2022, 10 mei). Drie op de vier Vlamingen willen dat migranten onze cultuur overnemen en taal leren. Geraadpleegd op: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/05/09/zijn-migranten-welkom-in-vlaanderen-ja-als-ze-onze-cultuur-ove/>.
- Agentschap Digitaal Vlaanderen. (z.d.). *Begeleiding van inburgeraars (het Inburgeringstraject)*. Geraadpleegd op <https://www.vlaanderen.be/begeleiding-van-inburgeraars-het-inburgeringstraject>.
- Agentschap Binnenlands Bestuur (z.d.). *Inburgering*. Geraadpleegd op <https://www.vlaanderen.be/samenleven/herkomst/inburgering>.
- Agentschap Integratie en Inburgering. (2023). *Kosten van het inburgeringstraject vanaf 1 september 2023*. Geraadpleegd op <https://www.integratie-inburgering.be/nl/kosten-van-het-inburgeringstraject-vanaf-1-september-2023>.
- Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op: <https://www.integratie-inburgering.be/nl/over-ons/over-ons>.
- Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.). *Heb je na je inburgeringstraject nog vragen? Volg dan een vervolgtraject*. Geraadpleegd op: <https://www.integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/inburgeringstraject-en-cursus-maatschappelijke-orientatie/heb-je-na-je-inburgeringstraject-nog-vragen-volg-dan-een-vervolgtraject>.
- Agentschap Integratie en Inburgering. (z.d.) *Wat is het participatie- en netwerktraject?* Geraadpleegd op: <https://www.integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/participatie/participatietraject/wat-is-het-participatie-en-netwerktraject>.
- Alanya, A., Swyngedouw, M., Vandezande, V., & Phalet, K. (2017). Close encounters: Minority and majority perceptions of discrimination and intergroup relations in Antwerp, Belgium. *International Migration Review*, 51(1), 191-217.
- Breyne, E. P. A. (2024). *INTEGRATION OF NEWCOMERS IN FLANDERS* (Doctoral dissertation, Ghent University).
- Di Thiene, D., Alexanderson, K., Tinghög, P., La Torre, G., & Mittendorfer-Rutz, E. (2015). Suicide among first-generation and second-generation immigrants in Sweden: association with labour market marginalisation and morbidity. *J Epidemiol Community Health*, 69(5), 467-473.
- Gentier, H. (2021). *Het inburgeringsbeleid in Vlaanderen en Nederland: een kritische, vergelijkende analyse* [Masterproef, Universiteit Gent]. Ghent University Library. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/003/007/802/RUG01-003007802_2021_0001_AC.pdf.
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M., & Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of psychiatric nursing*, 6(3), 172-177.
- Nielson, S. P. (2020). *Immigrant Belonging in Belgium: Laws, Localities, and Living Together* (Doctoral dissertation, University of South Carolina).

- Pulinx, R., & Van Avermaet, P. (2015). Integration in Flanders (Belgium)–Citizenship as achievement: How intertwined are ‘citizenship’ and ‘integration’ in Flemish language policies?. *Journal of Language and Politics*, 14(3), 335-358.
- Raes, E. (2005). *Verplichte inburgering in Vlaanderen* [Masterproef, Universiteit Gent]. De Vlaamse Scriptiebank. <https://scriptiebank.be/scriptie/2005/verplichte-inburgering-vlaanderen>.
- Romans, S. & Dekock, L. (2024, 17 mei). Elke partij wil migratie 'onder controle krijgen', maar kan dat wel? Geraadpleegd op: <https://www.tijd.be/verkiezingen/federaal/elke-partij-wil-migratie-onder-controle-krijgen-maar-kan-dat-wel/10546962.html>.
- Saldi, M., Borissov, P. & Dechamps, A. (2024, 26 april). Inburgeringstrajecten in België: één land, drie visies. Geraadpleegd op: <https://medialatitudes.be/nl/inburgeringstrajecten-in-belgie-een-land-drie-visies/>.
- Statistiek Vlaanderen. (2024). *Bevolking naar herkomst*. Geraadpleegd op: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-herkomst>.
- Temmerman, M. & Macken, F. (2024, 3 oktober). Verplichte inburgeringscursus voor arbeidsmigranten en strenger op Nederlands: dit wil Vlaamse regering doen rond integratie. Geraadpleegd op: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/10/01/wat-staat-er-in-het-regeerakkoord-over-integratie/>.
- Van de Velden, W. & Romans, S. (2025, 25 januari). Besparingen op migratie: alles staat of valt met inperken toestroom asielzoekers. Geraadpleegd op: <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/federaal/besparingen-op-migratie-alles-staat-of-valt-met-inperken-toestroom-asielzoekers/10583439.html>.
- Vlaanderen. (z.d.). *Integratie en inburgering in Vlaanderen*. Geraadpleegd op: <https://www.vlaanderen.be/integratie-en-inburgering-in-vlaanderen>.